

## ЕКО?!?

Павлина Воденова

Лесотехнически университет – София, e-mail: polyvodenova@gmail.com

### РЕЗЮМЕ

В огромното разнообразие на различни продукти в наши дни търсенето на адекватни източници на вдъхновение на дизайнерите с всеки изминал ден се превърща във все по-голямо предизвикателство. Изключително модерно напоследък стана всички нови продукти да носят етикета „еко“ или „био“, но дали това е само начин да привлечем вниманието на потребителите към тях, или напротив – представлява изграждане на ново поведение, ориентирано в посока на изграждане на отговорност към планетата и нейните ценни ресурси – ето това е въпросът, отговора на който търси автора.

Вглеждайки се в близкото минало, и проследявайки развитието на различните етикети до наши дни се стига до извода, че наименованието „еко“ или „био“ не трябва да се използва самоцелно, че не трябва повече даден продукт да бъде произвеждан само поради факта, че икономиката има необходимост от него, а напротив – при проектирането му да бъде осмислена всяка една страна, като авторът добавя и една нова – а именно – да се помисли и за т.нар. „втори живот“ на дадения продукт, и това колко важно е досегашният цикъл на живот на продуктите „от люлката до гроба“ да бъде заменен с нов – „от люлка до люлка“. А това трябва да се превърне в отговорност на много хора, включително и на дизайнерите.

**Ключови думи:** екологично, безвредно, био, дизайн.

### ЕКО?!?

Изключително модерно напоследък (а може би и задължително) е стоките да носят този етикет – еко. За нас сега той е синоним на качествен, безвреден, нов, екологичен ...

Но дали е така, и какво всъщност е еко? И дали използването на тази дума не е отново един вид рекламна стратегия, която да ни кара да купуваме едни и същи неща, но наименовани по различен начин? Кой знае ...

Нека се вгледаме в съвсем близкото минало – може би преди 15–20 години. Истината е, че винаги потребителя се е влияел от рекламата, рекламните послания и стратегии. Преди 15–20 години изключителна новост бяха инстантните неща – супи, млека, кафе ... Казваше се –

вижте, това е бъдещето! Погледнете – имате всичко само в една супена лъжица – като астронавтите! Разбира се, фактът, че всички инстантни субстанции, необходими за приготвяне на една „домашна супа“ от пликче са само и единствено чиста химия не беше толкова пропагандирано. След което стана ясно, че доста от тези химични субстанции са вредни за човешкото здраве, прекомерното наличие на сол и захар в тях също.

И така – дойде ерата на light – „леките“ неща. Леки цигари, лека кока-кола, лека мазнина???? Сега дори има „леки“ сирена, леки кисели млека, и цял куп безсмислени „леки“ шуротии, напълно ненужни на никой, но – съществуващи благодарение на марката light – леки! Леки – ще да рече по-малко вредни? Да, но и за

това се разбира че не е съвсем вярно, да не кажа пълна лъжа.

След което в нашето все по-забързано време дойде ерата на мултифункционалните продукти – 2 в 1, 3 в 1 ..., 7 в 1 и кой знае, може би някой ден 100 в 1. Изпиваш едно хапче – и си получил всички необходими за „здравословното“ съществуване на твоят организъм вещества. Фактът, че нещо, което е 3 в 1 не е нито едно от трите неща напълно пълноценно и сто процентово, не беше отбелязван. По-важно е, че се пести време – вместо първо да си сипем мляко, после да го стоплим, после да направим кафе, което да добавим вътре и накрая да подсладим всичко това с необходимото /и между другото съвсем различно за всеки един отделен индивид/ количество захар ние просто отваряме едно пакетче и пием нещо, което не е нито кафе, нито мляко, нито пък съдържа здравословен подсладител. Но пък така имаме достатъчно време да изпием три такива ... Дали това ще е добре за нашият организъм – все повече хора (надявам се) задават този въпрос, което доведе до нова ера. Ерата на био.

Какво е био, или еко, или екологично? Дали това не е просто начин отново да ни накарат да купуваме същите боклуци, но с различен етикет и естествено на двойна или тройна цена? Дали нещата наистина са био? Дали едни крави, гледани върху една и съща земя, хранени с био храни, но дишащи един и същи въздух и пиещи една и съща вода с техните посестрими от „необиологични“ райони дават различно мляко? Може би, а може би не.

Също така важен е въпроса – дали винаги био означава по-добро и по-качествено? Например – ако искаме да сме „мегабио“ във всички възможни ас-

пекти на живота ни че дори искаме джинсите ни да са оцветени с естествени оцветители (между другото всички джинси са направени от памук, което ги прави до известна степен био) и предпочитаме за целта да се използва индигото като естествен оцветител. Е, да, но индигото е специфично растение, не расте в група (не случайно) и на всичкото отгоре съдържа естествено в себе си определени мутагени. Ние искаме да променим просто джинсите си, а не гените си. Тоест – еко не винаги е по-добро, не винаги натуралните материали са най-добрите за нас. Но за това, кое е добро за нас и нашето здраве и кое не се изисква огромно количество време, което да бъде прекарано в проучвания и обучение.

Но да се върнем на най-новата мода сега – био. Какво е био – органично произведен продукт, получен при наблюдавани определени условия, максимално близо до естествените такива. Е да, но имаме ли сега същият въздух, както преди? Същото се отнася за водата и почвата. Не! Как тогава можем да кажем, че точно тези продукти са био? И всъщност по-важният въпрос е – Каква е разликата между био и нормално?

Няма такава. Първото просто е една търговска марка, поради наличието на която ние ще купуваме нещата на далеч по-висока цена, но най-жалкото е, че всъщност не в това е проблема.

Проблема не е в това, как да направим производството на различни неща по-био (по-нормално?).

Важното е да възстановим всички важни за нашето здраве и съществуване, както и за съществуването на децата ни и на идните след тях поколения, ресурси които сме успели да съсипем напълно успешно – а именно – вода, въздух и земя. А как ще стане това – необходими са

няколко напълно възможни и реални стъпки.

Повечето продукти, които ние произвеждаме следват праволинеен жизнен цикъл – т.е. взимаме материали, произвеждаме нещо, продаваме го и накрая ако продуктът има късмет се използва, ако не – бива изхвърлен. Знаете ли каква част от всички неща, които притежаваме през живота си използваме наистина? Само 10–20 % от вещите ни влизат в употреба в ежедневието ни. Всичко останало е разхищение, породено от рекламно послание, от наши добри намерения /ще спортувам повече...../ или просто от моментна лудост по време на шопинг ☺.

Важно е цикъла „от люлката до гроба“ да бъде заменен с цикъла „от люлка до люлка“. Т.е. с други думи – продукта да може да заживее нов живот след като приключи първият си и така нататък и така нататък. Нека се загледаме в природата – тя е създала съвършен механизъм за употреба на всичко възможно. Ако погледнем едно цъфтящо черешово дърво – колко много неефикасно би казал някой! Хиляди и хиляди цветове, но всъщност каква част от всички тези цветове ще станат череша? Неголяма. Слаба производителност ... Е, да, но пък цветовете са временни домове на пчелите, птиците правят гнездата си там, а след като паднат на земята я наторяват, за да стане по-плодородна. А черешите, които не можем да достигнем и оберем – какво разхищение! Но, природата отново е помислила за всичко (и слава богу, ако зависеше от нас щяхме да сме се изложили) – недостижимите плодове падат на земята, наторяват я, и дори още нещо – от семената може да поникнат нови дървета, които ще имат нови цветове, нова красота ... ето такъв шанс за втори живот сме длъжни да обмислим, когато проектира-

ме каквито и да било изделия. Защото този начин работи – и то успешно – от милиони години насам. Кой не би искал такава стратегия за развитие на своята компания? ☺

За това е важно дизайнерите да проектират продукти, които да бъдат отлично обмислени от твърде много страни. Но първата и най-важната е – дали те са необходими!!!! Стига вече производство на безсмислени неща, само за да върви пазарлъка. Не бива! Или поне не бива, ако сме достатъчно отговорни за себе си и за бъдещите поколения. Също така ако използваме „екологични“ материали за производството на неекологични вещи това няма да ги направи по-добри. Просто не трябва да проектираме и произвеждаме такива вещи. Ако всички оръжия по света започнат да се произвеждат в розов цвят ще ги направи ли това мирни? В днешно време ужасно много продукти се произвеждат, защото икономиката има нужда от тях, а не защото потребителят има необходимост.

Правилният избор на материал за производството на различни видове изделия трябва да бъде свързан, както с гледната точка на екологията – опазване здравето на планетата, така и с гледната точка на опазването на човешкото здраве. Материалите не бива да бъдат опасни за човека, но не бива да се прекалява с безсмислената употреба на екологични материали само защото са „еко“ и без някакъв друг смисъл.

Пример може да бъде даден и с книгата „Cradle to cradle“. Това е книга на еко-тематика, но след дълги изследвания авторите са решили да използват необичаен материал за нейното публикуване. Тази книга не е дърво! Тя е от пластмаса, а буквите са написани със специално мастило, което може практически да бъде

измито под гореща вода, а тялото на книгата да бъде преработено на нова книга! Лепилото също е подходящо за целта, а при корицата не можем да срещнем същите проблеми, които има при кориците на хартиените книги – твърде много вредни вещества – естествено дървесна маса, полимери, мастила, тежки метали и halogenated hydrocarbons. В нормалната хартиена книга имаме твърде много вредни вещества – мастилото, с което е напечатана, корицата, лепилото. Тази книга не може да бъде безопасно рециклирана, а ако бъде изгорена произвежда диоксин – един от най-опасните и причиняващи рак субстанции, които някога са били създавани от човека! Ето един пример за отличен избор на материал, свързан естествено със задълбочени изследвания и анализи. Всички ние сме свикнали да мислим, че пластмасата е нещо лошо, но смятам че тази книга доказва обратното.

Думата екология е компилация от две думи – еко и логика, свързани неразривно. Нищо не трябва да се прави само защото е еко, или само защото е логично, без да има и другата функция. В наши дни смятам, че вече всички продукти, които се произвеждат трябва да бъдат еко, или поточно – трябва да бъдат НОРМАЛНИ. Нека се замислим, дали преди време нашите родители са могли да си купят отровни мебели, или нещо от пластмаса, което е канцерогенно? Сега има все повече и все повече такива продукти, и ние като дизайнери сме длъжни да поемем отговорността за това да произвеждаме продукти, които не увреждат околната среда и човешкото здраве! Разбира се това усложнява допълнително така или иначе сложната работа на дизайнера – да проектира красиви, необходими, удобни, здравословни, ергономични и лесни за произ-

водство изделия, по възможност на минимална цена. Лесно, а?

Е, сега в задачата влизат още уравнения, но това е разбира се само ако желаем да останем да живеем на земята. Ако липсата на натуралните ресурси не ни притеснява, няма нужда да се съобразяваме с тях, но пък ВЕДНАГА трябва да започнем да търсим друга екзоплана, подходяща да преместим там вредното си производство.

Но ако трябва да бъде докрай откровена аз харесвам тази изключително много и не желая да я заменя!

Нищо не бива да бъде замисляно просто като „нещо“, и нищо не трябва да се изхвърля „някъде“, всяко „някъде“ може да се окаже място, особено важно за някой друг!

И така, нека обобщим новите критерии, които ще са важни занапред според мен:

ДА НАМАЛИМ ТЕМПОТО,

ДА УВЕЛИЧИМ ПОЛЗАТА – Всяко изделие трябва да притежава еко-логика,  
ДА СЕ ОПИТАМЕ ДА ВИДИМ „ГОЛЯМАТА КАРТИНА“, т.е. всяко едно произвеждано изделие вече трябва да е:

- Да е безвредно за потребителя
- Да е безвредно за природата
- Да е безвредно за земята

РЕЦИКЛИРАНЕТО Е ДОБРО, НО ПОВТОРНАТА УПОТРЕБА (ВТОРИЯТ ЖИВОТ НА ИЗДЕЛИЕТО) Е ПОДОБРО. Да се купи ново изделие винаги е удовлетворяващо, но да се използва отново старо е по-добро решение.

Отварят се нови хоризонти, с неизследвани възможности – какво по-хубаво от това.

И накрая нека погледнем едно малко за нашите мащаби съществуване, но с доста по-големи от нашите възможности –

мравката. Представете си да поставим от едната страна на една везна на една голяма купчина всички мравки на планетата и да ги разглеждаме просто като биомаса, а от другата страна да поставим всички хора на планетата и да ги погледнем по същият начин – просто като биомаса.

Кои мислите че ще са повече?

Отговорът беше неочакван за мен – мравките!

Някой да е чувал за мравки с проблеми с формалдехида? Или с токсична пластмаса? Използващи противопърутен шампоан, който може да избие голямо количество риба само за 20 минути?

Не???

Мравките нямат проблем с природата, ние имаме!

Природата няма проблем със самата себе си, тя е създала съвършена система! Ние имаме проблем с природата, и ние сме тези, които трябва да го решим!

ДА СЕ МЕЧТАЕ Е ДОБРЕ, НО ДА СЕ ДЕЙСТВА Е ПО-ДОБРЕ!

#### ЛИТЕРАТУРА

1. William McDonough & Michael Braungart, Cradle to cradle, A Melcher media book 2008

## ЕКО?!?

**Pavlina Vodenova**

**University of Forestry – Sofia, e-mail: polyvodenova@gmail.com**

#### ABSTRACT

In the vast variety of different products today demand adequate sources of inspiration for designers every day has become increasingly challenging. Very recently become fashionable all new products carry the label „eco“ or „bio“, but whether this is just a way to attract consumers' attention to them, or rather – is building a new behaviour, oriented towards the establishment of responsibility to the planet and its precious resources – that's the issue, seeking the answer to the author. Looking at the recent past, and tracking the development of different labels until today concludes that the name „green“ or „organic“ must not be used for its own sake, that no longer have a product to be produced only by the fact that economy has a need for it – rather in its design to be rationalized each country, the author adds a new – namely – to consider the so-called. „Second life“ of the product, and how important is the current life cycle of products „from cradle to grave“ to be replaced by a new – „cradle to cradle.“ This should become the responsibility of many people, including designers.

**Key words:** ecological, bio, design, harmless.